

**Полтавський державний медичний університет
Навчально-науковий медичний інститут**

**Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини
Кафедра педіатрії №1 з неонатологією
Кафедра хірургії №3**

«УЗГОДЖЕНО»
Гарант освітньої-
професійної програми
«Медсестринство»
“30” серпня 2024 р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Голова вченої ради Навчально-
наукового медичного інституту
Протокол від “30” серпня 2024 р. №1

**ПРОГРАМА
виробничої медсестринської практики**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	22 Охорона здоров'я
спеціальність	223 Медсестринство
спеціалізація	223.01 Медсестринство
освітньо-професійна програма	Медсестринство
кваліфікація освітня	бакалавр медсестринства
кваліфікація професійна	сестра медична/ брат медичний
форма навчання	денна
курс та семестр	III курс, VI семестр

Полтава – 2024

Програма виробничої медсестринської практики є складовою (Модулем 3) ОК 23 Медсестринство у внутрішній медицині з клінічною практикою, ОК 24 Медсестринство в хірургії з клінічною практикою, ОК 25 Медсестринство в педіатрії з клінічною практикою для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 223 Медсестринство 223.01 Медсестринство.

Розробники:

<p>Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання</p>	<p>к.мед.н., доцент Вікторія САКЕВИЧ к.мед.н., доцент Світлана ШУТЬ к.мед.н., доцент Челішвілі Анатолій Леонідович, к.мед.н., доцент Драбовський Віталій Сергійович к.мед.н., доцент Цвіренко Світлана Миколаївна, к.мед.н., доцент Фастовець Марина Миколаївна</p>
<p>Представники роботодавців</p>	<p>Горбенко Зоя Григорівна, головна медична сестра дитячої міської клінічної лікарні м. Полтава, бакалавр медсестринства; Вікторії ПОЛТАВИ – головної медичної сестри КП «4 міська клінічна лікарня ім. Л.Куроедова»;</p>

Програму розглянуто та схвалено на міжкафедральному засіданні кафедри пропедевтики внутрішньої медицини, кафедри педіатрії №1 з неонатологією, кафедри хірургії №3, протокол від 27.08.2024 р. №1

Опис виробничої практики

<i>Найменування показників</i>	<i>Освітньо-професійна програма, галузь знань, спеціальність, освітня кваліфікація</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
		<i>Денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – ECTS	Освітньо-професійна програма Медсестринство	Клінічна практика
9	Галузь знань 22 Охорона здоров'я	

Виробнича медсестринська практика є складовою ОК 23 «Медсестринство у внутрішній медицині з клінічною практикою», ОК 24 «Медсестринство в хірургії з клінічною практикою», ОК 25 Медсестринство в педіатрії з клінічною практикою.

Обсяг виробничої медсестринської практики – складає 9 кредитів - 180 годин (6 тижнів): медсестринство у внутрішній медицині, медсестринство в хірургії, медсестринство в педіатрії по 2 тижні кожна.

Практика здобувачів освіти проводиться на базах, які відповідають меті, завданням, змісту практики та є реальним професійним середовищем для формування конкурентоспроможності випускників. Здобувачі освіти проходять практику у закладах охорони здоров'я не залежно від їх форм власності (базах практики), згідно з укладеними договорами за умови забезпечення ними виконання програми практики у повному обсязі. Здобувачі освіти можуть самостійно обирати місце проходження практики за умови відповідності бази встановленим вимогам.

Пререквізити:

Основи фармакології та медична рецептура, Інструментальні методи функціональної діагностики, лабораторні дослідження, Основи медсестринства з практичним курсом, Медсестринство у внутрішній медицині з клінічною практикою, Медсестринство в акушерстві та гінекології, Медсестринство в інфектології та епідеміології, Анестезіологія та реаніматологія.

Мета виробничої медсестринської практики:

- уміння формувати клінічне мислення, оцінювати стан пацієнта, досконало володіти технікою медсестринських маніпуляцій, складати план медсестринського догляду за пацієнтом, оцінювати його результати, вибрати правильну тактику під час надання невідкладної долікарської допомоги, проводити профілактичні заходи, пропагувати здоровий спосіб життя, основних прин-

ципів сестринської медичної етики та деонтології, дотримання інфекційної безпеки;

- здійснювати диференційований догляд за пацієнтами з різними захворюваннями;
- підготуватися до майбутньої самостійної роботи медичної сестри;
- самостійно і під контролем медичних сестер виконувати обов'язкові практичні навички, оцінювати стан здоров'я пацієнтів, планувати і здійснювати догляд за пацієнтами, брати участь у наданні невідкладної допомоги, удосконалити навички роботи з оформлення медсестринської документації;
- разом з лікарем і досвідченими медичними сестрами проводити профілактичну, патронажну роботу, брати участь в огляді й обстеженні дітей різних вікових груп, проводити роботу з організації і проведення профілактичних щеплень.

Завдання практики:

Виробнича медсестринська практика передбачає удосконалення вмінь і навичок студентів в умовах стаціонарних відділень, де вони братимуть участь у роботі медичних сестер на постах, у палатах інтенсивної терапії, невідкладної допомоги, в маніпуляційних, під час підготовки пацієнтів до проведення обстежень і маніпуляцій, здійснюватимуть догляд за пацієнтами тощо.

Під час проходження практики студенти можуть ознайомитись з сучасними медичними платформами та інструментами (електронні медичні карти, електронне направлення, електронні рецепти), сучасними медичними системами моніторингу за пацієнтом, які покращують якість надання медичних послуг; з проєктами телемедицини, де використовується обмін досвідом між фахівцями з інших країн, обладнанням зі штучним інтелектом, що змінює вектор надання медичних послуг, відкриває нові можливості в методах лікування, діагностики, в опрацюванні даних та ухваленні клінічних рішень, дозволяє оптимізувати час і дозувати ліки для окремих пацієнтів, а також відстежувати пацієнтів, використовуючи їхні індивідуальні профілі здоров'я; з технологіями розробленими на основі навчених нейромереж, — системи від IBM Watson. Зокрема Watson for Oncology, що працює у сфері діагностики та лікування раку легені; Arterys, що здатна аналізувати дані, робити висновки і створювати візуалізацію серця людини; роботою в медичній інформаційній системі Ореп ЕМК.

Після закінчення практики **студенти повинні знати:**

- основи законодавства України про охорону здоров'я, постанови Уряду України з питань охорони здоров'я і навколишнього середовища, організаційну структуру, правові й економічні аспекти діяльності закладів охорони здоров'я;
- анатомо-фізіологічні, вікові, статеві, психологічні особливості здорової людини і в разі захворювання, причини і фактори ризику виникнення патологічних процесів в організмі, механізм їх виникнення і розвитку, основи фармакотерапії, сумісність, дозування і методику введення в організм лікарських засобів, правила обліку, виписування і зберігання

- лікарських препаратів;
- етіологію, симптоматику захворювань людини. Сучасні методи обстеження і діагностики, принципи лікування і догляду за хворим, особливості патології людини в різні вікові періоди;
- особливості спостереження та догляду за пацієнтами при різних видах патології;
- долікарську допомогу при невідкладних станах у дорослих і дітей;
- етапи медсестринського процесу під час догляду за пацієнтами;
- інформаційні технології в медицині та правила оформлення медичної документації;
- основи медсестринської етики та деонтології;
- правила професійного спілкування;
- організацію роботи медичного персоналу відділень;
- правила охорони праці та техніки безпеки.

Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна (інтегральна, загальні, спеціальні).

– **інтегральна:** Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері медсестринства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

– **загальні:**

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 05. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 09. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов’язків.

ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

ЗК 12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань

ЗК 14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

– **спеціальні** (фахові, предметні) для практики з медсестринства в хірургії:

СК.02. Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров’я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості

повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах.

СК.03. Здатність задовольнити потреби пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками.

СК.04. Застосовування професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності/, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК.05. Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення догляду на основі холістичного (цілісного) підходу, враховуючи задоволення потреб пацієнта у комфорті, харчуванні, особистій гігієні та здатності особи задовольняти свої щоденні потреби.

СК.06. Здатність ефективно застосовувати сукупність професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій при оцінці функціонального стану пацієнтів/клієнтів, підготовці їх до діагностичних досліджень та заборі біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

СК.07. Збереження власного здоров'я фахівця при здійсненні догляду, виконанні маніпуляцій та процедур, при переміщенні і транспортуванні пацієнта/клієнта.

СК.14. Здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах.

– **спеціальні** (фахові, предметні) для практики з медсестринства в педіатрії:

СК.02. Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах.

СК.03. Здатність задовольнити потреби пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками.

СК.04. Застосовування професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності/, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК.05. Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення догляду на основі холістичного (цілісного) підходу, враховуючи задоволення потреб пацієнта у комфорті, харчуванні, особистій гігієні та здатності особи задовольняти свої щоденні потреби.

СК.06. Здатність ефективно застосовувати сукупність професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій при оцінці функціонального стану пацієнтів/клієнтів, підготовці їх до діагностичних досліджень та заборі біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

СК.07. Збереження власного здоров'я фахівця при здійсненні догляду, виконанні маніпуляцій та процедур, при переміщенні і транспортуванні пацієнта/клієнта.

СК.14. Здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах.

СК.17. Здатність здійснювати психоедукацію і підтримку особи та членів її сім'ї.

СК.18. Здатність організовувати та забезпечувати медсестринську діяльність, спрямовану на забезпечення розвитку дитини, збереження її здоров'я та життя, раннє виявлення та профілактику порушень у дітей, покращення їхнього розвитку, підвищення якості їхнього життя, супровід і підтримку сімей з дітьми, у яких виявлено порушення розвитку.

спеціальні (фахові, предметні) для практики з медсестринства в медсестринстві у внутрішній медицині:

- Здатність застосовувати професійні та правові стандарти в повсякденній професійній практиці.
- Здатність розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності і визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях та станах.
- Здатність задовольнити потреби пацієнта/клієнта протягом різних періодів усього життя (включаючи процес вмирання) шляхом планування, допомоги і виконання медсестринських втручань, оцінки та корекції індивідуальних планів догляду, створених у співпраці з пацієнтом/клієнтом, особами, що доглядають, членами сім'ї та іншими медичними і соціальними працівниками.
- Застосовування професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення пацієнтові/клієнтові гідного ставлення, приватності/інтимності/, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.
- Здатність ефективно застосовувати сукупність медсестринських навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій для забезпечення догляду на основі холістичного (цілісного) підходу, враховуючи задоволення потреб пацієнта у комфорті, харчуванні, особистій гігієні та здатності особи за-

- довольняти свої щоденні потреби.
- Здатність ефективно застосовувати сукупність професійних навичок (вмінь), медичних засобів, втручань та дій при оцінці функціонального стану пацієнтів/клієнтів, підготовці їх до діагностичних досліджень та зборі біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.
 - Збереження власного здоров'я фахівця при здійсненні догляду, виконанні маніпуляцій та процедур, при переміщенні і транспортуванні пацієнта/клієнта.
 - Профілактична діяльність медичної сестри, направлена на збереження і зміцнення здоров'я, попередження захворювань й інформування та навчання пацієнта та членів його родини.
 - Здатність здійснювати організацію, впровадження та контроль медсестринського процесу в паліативній та хоспісній допомозі.
 - Здатність виявляти зв'язок клінічних проявів захворювань з результатами додаткових методів дослідження.
 - Здатність організовувати та надавати невідкладну допомогу при різних гострих станах.
 - Здатність здійснювати психоедукацію і підтримку особи та членів її сім'ї.

Програмні результати навчання

для практики з медсестринства в хірургії:

- Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження різних органів і систем пацієнта та оцінювати отримані дані (за списком 1).
- Проводити діагностику згідно спеціалізації I5.01 Медсестринство: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта.
- Планувати медсестринські втручання.
- Координувати дії за допомогою поєднання декількох навичок для забезпечення харчування пацієнта (за списком 4).
- Належно виконувати медичні маніпуляції з метою проведення заходів щодо стабілізації функціонального стану організму (за списком 5).
- Виписувати, зберігати та застосувати фармакологічні засоби (за списком 7).
- Здатність до точності при здійсненні взаємозалежних професійних функцій (за списком 10).

для практики з медсестринства в медсестринстві у внутрішній медицині:

- Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження різних органів і систем пацієнта та оцінювати отримані дані (за списком 1).
- Проводити діагностику згідно спеціалізації 223.01 Медсестринство: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта.
- Планувати медсестринські втручання.
- Брати участь у забезпеченні спостереження за здоровим і перехворілим населенням, реабілітації та диспансерного нагляду.
- Виконувати найпростіші методи фізіотерапії (за списком 6).
- Координувати дії за допомогою поєднання декількох навичок для

забезпечення харчування пацієнта (за списком 4).

➤ Належно виконувати медичні маніпуляції з метою проведення заходів щодо стабілізації функціонального стану організму (за списком 5).

➤ Виписувати, зберігати та застосувати фармакологічні засоби (за списком 7).

➤ Вміти підготувати пацієнта, здійснити забір і скерування біологічного матеріалу на лабораторне та інструментальне дослідження (за списком 8).

➤ Надавати екстрену долікарську медичну допомогу на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 9).

➤ Здатність до точності при здійсненні взаємозалежних професійних функцій (за списком 10).

➤ Належно вести відповідну медичну документацію.

➤ Критично оцінювати результати наукових досліджень та здійснювати пошук потрібної наукової інформації у сфері охорони здоров'я, аналізувати інформацію

для практики з медсестринства в педіатрії:

➤ Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження різних органів і систем пацієнта та оцінювати отримані дані (за списком 1).

➤ Проводити діагностику згідно спеціалізації 223.01 Медсестринство: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта.

➤ Планувати медсестринські втручання.

➤ Виконувати найпростіші методи фізіотерапії (за списком 6).

➤ Координувати дії за допомогою поєднання декількох навичок для забезпечення харчування пацієнта (за списком 4).

➤ Належно виконувати медичні маніпуляції з метою проведення заходів.

➤ Вміти підготувати пацієнта, здійснити забір і скерування біологічного матеріалу на лабораторне та інструментальне дослідження (за списком 8).

➤ Організувати та проводити навчання пацієнтів та членів їхніх родин з медичних питань.

Тематичний план виробничої медсестринської практики

За навчальним планом тривалість практики становить:

№ з/п	Відділення	Дні	Години	
			Робота у відділенні	Самостійна робота
1	Терапевтичне	8	48	24
2	Хірургічне	8	48	24
3	Педіатричне	8	48	24
4	ПМСД	6	36	18
	Разом	30	180	90

Індивідуальні завдання:

З метою набуття під час виробничої медсестринської практики умінь і навичок самостійно вирішувати виробничі, наукові й організаційні завдання та активізувати діяльність здобувачів освіти, розширити світогляд, підвищити ініціативу пропонується виконання таких індивідуальних завдань:

- виготовлення тематичних санбюлетнів, стендів, таблиць, муляжів, кросвордів тощо за рекомендаціями методичних керівників практики;
- проведення профорієнтаційної роботи серед працюючої молоді в закладах ОЗ і закладах освіти за місцем проходження практики;
- вивчення структури захворювань у місцях проходження практики (збирати статистичні дані з окремих патологічних одиниць), враховуючи дані сучасної екологічної ситуації тощо.

Зміст та перелік практичних навичок переддипломної практики Медсестринство у внутрішній медицині (8 днів)

Студенти повинні знати:

- Законодавство України про охорону здоров'я;
- посадові обов'язки медичної сестри, накази та інструкції, які регламентують роботу відділення;
- правила техніки безпеки під час роботи;
- долікарську допомогу при невідкладних станах;
- основи лікувального та раціонального харчування;
- основи медсестринської етики та деонтології;
- основні етапи сестринського процесу;
- загальні питання первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини, амбулаторно-поліклінічної, швидкої медичної допомоги;
- основні прояви захворювань внутрішніх органів;
- тактику дій медичного персоналу в разі виявлення пацієнта, підозрілого щодо особливо небезпечної інфекції.

Студенти повинні вміти:

- володіти навичками професіонального спілкування;

- здійснювати медсестринський процес під час догляду за пацієнтами із захворюваннями внутрішніх органів;
- володіти методами обстеження пацієнта в клініці внутрішніх хвороб;
- за даними обстеження визначати стан здоров'я пацієнта та надавати невідкладну долікарську допомогу хворим у разі:
 - нападу бронхіальної астми;
 - легеневої кровотечі;
 - непритомності;
 - колапсу;
 - нападу стенокардії;
 - інфаркту міокарда;
 - гострої лівошлуночкової недостатності;
 - гіпертонічного кризу;
 - блювання;
 - шлунково-кишкової кровотечі;
 - печінкової коліки;
 - ниркової коліки;
 - діабетичної коми;
 - гіпоглікемічної коми;
 - анафілактичного шоку;
 - гострих алергійних станів;
 - виконувати заходи, спрямовані на підтримання інфекційної безпеки, санітарно-протиепідемічного та лікувально-охоронного режимів лікарні.

Студенти мають бути поінформовані про:

- основи Законодавства України про охорону праці;
- основні демографічні показники здоров'я населення;
- особливості організації роботи денних і домашніх стаціонарів;
- правила охорони праці, техніки безпеки, електробезпеки та безпеки життєдіяльності;
- сучасні методи обстеження та лікування, догляду і спостереження за пацієнтами терапевтичного профілю.

Робочі місця студентів: пост медичної сестри, маніпуляційний кабінет, процедурний кабінет, кабінет функціональної діагностики тощо.

Робота студентів у відділенні регламентується посадовими обов'язками на кожному робочому місці і має бути спрямована на самостійне виконання обов'язкових практичних навичок.

Студенти проводять огляд і оцінюють стан здоров'я пацієнта, здійснюють догляд за пацієнтами з різними захворюваннями, готують пацієнтів до лабораторних, інструментальних, функціональних обстежень, беруть участь у їхньому проведенні; працюють із листками призначень на посту сестри медичної, у маніпуляційній, готують маніпуляційну до роботи та проведення маніпуляцій, заповнюють медичну документацію; проводять облік сильнодіючих і наркотичних речовин, здійснюють заходи з дотримання санітарно-протиепідемічного і лікувально-охоронного режиму відділення;

беруть участь у прийманні та передачі чергувань; виконують призначення лікаря.

Практичні навички:

- реєстрація пацієнтів, госпіталізованих у стаціонар;
- здійснення огляду хворого, оцінювання його стану;
- проведення термометрії із записом результатів у температурному листку;
- визначення частоти і характеру пульсу;
- вимірювання артеріального тиску, його реєстрація;
- робота з листком призначень;
- спостереження за пацієнтами із хронічними захворюваннями;
- підготовка хворих та необхідного обладнання до:
 - взяття загального аналізу крові, аналізу крові на вміст глюкози;
 - взяття загального аналізу сечі, визначення білка, глюкози і кетонових тіл експрес-методами, діастазу;
 - взяття аналізу сечі за методами Зимницького, Нечипоренка; Резельмана;
 - взяття калу на яйця гельмінтів, приховану кров, копрограму;
 - здійснення гастроскопії, бронхоскопії, ректороманоскопії, колоноскопії;
 - здійснення ультразвукового дослідження органів черевної порожнини;
 - здійснення рентгенологічних обстежень травного каналу, нирок, хребта;
 - здійснення плевральної та абдомінальної пункцій;
 - зняття електрокардіограм;
- підготовка маніпуляційного стола до роботи;
- проведення проби на чутливість організму хворого до антибіотиків;
- розрахунок, розведення та введення антибіотиків;
- виконання внутрішньошкірних, підшкірних, внутрішньом'язових ін'єкцій;
- заповнення систем для трансфузій і проведення внутрішньовенних вливань;
- введення інсуліну;
- введення олійних розчинів;
- узяття крові на біохімічні і бактеріологічні дослідження;
- проведення дезінфекції, передстерилізаційного очищення інструментарію згідно з чинними наказами, інструкціями та стандартом;
- проведення контролю якості передстерилізаційного очищення інструментарію на наявність крові і миючих засобів;
- виконання шлункового і дуоденального зондувань;
- промивання шлунку;
- постановка клізм: очисної, сифонної, послаблювальної, лікувальної;
- проведення катетеризації сечового міхура м'яким катетером;
- приготування дезінфекційних розчинів;
- підготовка функціонального ліжка для хворого;

- заміна натільної та постільної білизни;
- годування тяжкохворого пацієнта;
- виписування, облік і зберігання сильнодіючих, наркотичних та отруйних речовин згідно з чинним наказом;
- оброблення шкіри, профілактика пролежнів, підмивання пацієнтів;
- подавання судна, сечоприймача та дезінфекція їх;
- подавання зволоженого кисню;
- використання зігрівального компресу;
- користування кишеньковим і стаціонарним інгаляторами;
- застосування грілки, міхура з льодом;
- забір мазків із зівка, носа на мікрофлору;
- збирання мокротиння на дослідження;
- підготовка зондів, катетерів, накінцівників до маніпуляцій;
- догляд за палітивними пацієнтами. Констатація смерті, поводження з трупом;
- надання рекомендації хворим з лікувального харчування;
- проведення профілактичних оглядів;
- участь у складанні статистичних звітів.

Робота в поліклініці (амбулаторії сімейної медицини) (2дні)

Робочі місця студентів на прийомі з лікарем (лікарем сімейної медицини) та на ділянці разом із сімейною сестрою медичною загальної практики сімейної медицини (ЗПСМ).

Студенти закріплюють навички роботи сімейною сестрою медичною ЗПСМ, заповнюють медичну документацію на пацієнтів та диспансерні групи, виконують призначення лікаря, догляд за пацієнтами вдома; проводять санітарно-освітню роботу, заповнюють уніфіковану документацію, навчання пацієнта по самодогляду, навчання родичів по догляду за пацієнтом.

Практичні навички:

- реєстрація в журналі викликів додому;
- заповнення паспортної частини амбулаторної картки пацієнта;
- виписування направлень до лабораторії;
- виписування направлень на обстеження;
- виписування рецептів, вимоги в аптеку;
- підготовка процедурного кабінету до роботи;
- проведення стерилізації медичного інструментарію багаторазового використання;
- проведення парентерального введення ліків: підшкірно, внутрішньом'язово, внутрішньовенно;
- проведення внутрішньошкірних проб;
- вимірювання температури тіла та її графічний запис;
- проведення суб'єктивного й об'єктивного обстеження пацієнта;
- вимірювання артеріального тиску та його реєстрація;
- зняття електрокардіограми;

- проведення патронажу пацієнтів;
- догляд за паліативними вдома.

Медсестринство в хірургії (8 днів)

Студенти повинні знати:

- основні завдання хірургічної служби України;
- накази, інструкції, стандарт, які регламентують роботу стаціонарів хірургічного профілю; хірургічних і травматологічних кабінетів поліклініки; посадові інструкції медичних сестер на кожному робочому місці;
- сучасні методи медсестринського обстеження пацієнтів;
- симптоматику захворювань і ушкоджень, їх ускладнення, обсяг долікарської допомоги при невідкладних станах і догляд за пацієнтами;
- профілактику хірургічної інфекції, основи асептики, антисептики;
- методи передстерилізаційного очищення та стерилізації медичного інструментарію;
- неоперативну й оперативну хірургічну техніку.

Студенти повинні вміти:

- володіти навичками професійного спілкування;
- виконувати медсестринські маніпуляції;
- за даними обстежень оцінити стан пацієнта та за необхідності надати невідкладну долікарську допомогу в разі:
 - кровотечі;
 - поранення шиї;
 - легеневої кровотечі;
 - кровотечі з носа;
 - перелому хребта (ускладненого і неускладненого);
 - вивиху нижньої щелепи;
 - перелому трубчастих кісток;
 - перелому ребер, відкритого пневмотораксу;
 - переломів кісток таза;
 - черепно-мозкової травми;
 - травматичного шоку;
 - хімічних опіків шкіри;
 - хімічного опіку стравоходу;
 - термічного опіку;
 - електротравми;
 - обмороження;
 - гострого живота;
 - гострої затримки сечі;
 - печінкової та ниркової кольок;
 - початкової стадії маститу;
 - посттрансфузійних ускладнень;

Студенти мають бути поінформовані про:

- основи Законодавства України про охорону здоров'я;
- стан хірургічної захворюваності населення;

- правила роботи з пацієнтами діагнозом “ВІЛ/СНІД”;
- особливості організації роботи стаціонарних відділень хірургічного профілю;
- правила охорони праці, техніки безпеки, електробезпеки та безпеки життєдіяльності;
- сучасні методи обстеження, лікування, догляду та спостереження за пацієнтами хірургічного профілю.

Робота в стаціонарі

Робочі місця студентів: перев'язувальна (чиста та гнійна), операційна, гіпсувальна, пост медичної сестри, операційні.

Студенти самостійно оцінюють стан тяжкості пацієнтів, визначають послідовність заходів з підготовки пацієнтів до операцій і процедур, догляду за хворими, надають долікарську допомогу при невідкладних станах, виконують призначення лікаря. Роботу студентів контролюють досвідчені сестри медичні, а в операційній, кабінеті переливання крові вони працюють під безпосереднім керівництвом сестер медичних відповідних підрозділів хірургічного стаціонару.

Практичні навички:

- підготовка пацієнтів до:
 - ендоскопічного дослідження (бронхоскопії, фіброгастроуденоскопії, цистоскопії, колоноскопії, ректороманоскопії);
 - рентгенологічного дослідження (жовчного міхура, нирок, сечових шляхів, таза, поперекового відділу хребта);
 - ультразвукового дослідження органів черевної порожнини та малого таза;
 - магнітно-резонансної томографії, комп'ютерної томографії;
- транспортування та перекладання хірургічних хворих;
- транспортування травматологічних хворих із переломами таза, стегнової кістки, ребра, хребта;
- підготовка ватно-марлевих кульок, серветок, тампонів;
- дезінфекція і передстерилізаційне очищення хірургічного інструментарію;
- контроль якості передстерилізаційного очищення;
- укладання матеріалу в бікси для стерилізації;
- підготовка зондів, дренажів до стерилізації та проведення їх стерилізації;
- гігієнічна та хірургічна обробка рук;
- одягання операційної сестри і хірурга;
- підготовка стерильного стола до роботи в перев'язувальній та операційній;
- проведення місцевої анестезії;
- складання інструментів для:
 - венесекції;
 - трахеостомії;
 - плевральної пункції;

- первинного хірургічного оброблення ран;
- лапароцентезу;
- апендектомії;
- лапаротомії;
- трепанації черепа;
- ампутації кінцівки;
- скелетного витягання.
- підготовка ліжка для післяопераційного хворого;
- заповнення інфузійних систем і підключення їх;
- забір крові з вени;
- визначення групи крові та резус-фактора експрес-методом;
- проведення проб на сумісність донора і реципієнта;
- промивання шлунку;
- постановка клізм;
- катетеризація сечового міхура;
- підготовка пацієнта до операції;
- проведення премедикації;
- проведення туалету операційних і гнійних ран;
- зняття швів;
- накладання м'яких і твердих пов'язок:
 - клейових, клейово-пластирних, клеолових;
 - бинтових;
 - “чепець”;
 - на одне і обидва ока;
 - вуздечку;
 - хрестоподібну на потилицю з переходом на спину;
 - колосоподібну на плечовий суглоб;
 - спіральну на грудну клітку;
 - на грудну залозу;
 - Дезо;
 - на пахову ділянку;
 - черепашачу на ліктьовий і колінний суглоби;
 - “лицарська рукавичка”;
 - на палець (спіральну, колосоподібну);
 - косинкову на верхню кінцівку;
 - восьмиподібну на надп'яtkово-гомiлковий суглоб;
 - поворотну на стопу;
 - еластичних бинтів на кінцівки;
 - давлячу пов'язку.
- твердих пов'язок:
 - шини Крамера, Дітерікса;
 - підготовка гіпсових бинтів, лонгет, накладання і зняття їх;
 - підготовка для застосування шини Беллера;
- накладання джгута при артеріальній і венозній кровотечах;
- пальцеве притискання артерій;

- проведення непрямого масажу серця;
- проведення штучної вентиляції легенів;
- виведення нижньої щелепи при западанні язика;

Робота в поліклініці (амбулаторії сімейної медицини) (2 дні)

Робочі місця студентів: хірургічний, травматологічний кабінети та їх відповідні підрозділи (перев'язувальна, мала операційна, гіпсувальна).

Студенти самостійно виконують маніпуляції, заповнюють медичну документацію, виконують призначення лікаря.

Практичні навички:

- заповнення амбулаторних карток;
- підготовка амбулаторних пацієнтів до спеціальних обстежень (ендоскопічного, УЗД, лабораторних тощо)
- підготовка до стерилізації і проведення стерилізації перев'язувального матеріалу, інструментів (ватно-марлеві кульки, серветки, тампони);
- гігієнічна та хірургічна обробка рук;
- оброблення операційного поля;
- зняття швів;
- підготовка інструментарію до первинного хірургічного оброблення ран;
- дезінфекція і передстерилізаційне очищення хірургічного інструментарію. Контроль якості передстерилізаційного очищення;
- асистування під час амбулаторних операцій;
- профілактика правця;
- накладання швів;
- накладання пов'язок;
- відвідування пацієнтів удома (проведення перев'язок, оброблення пролежнів, зняття пов'язок);
- надання невідкладної долікарської допомоги при термінальних станах;
- накладання джгута при артеріальній та венозній кровотечах;
- пальцеве притискання артерій.

Медсестринство в педіатрії (8 днів)

Студенти повинні знати:

- структуру дитячих закладів охорони здоров'я та функціональні обов'язки постової медичної сестри, медичної сестри процедурного кабінету, дільничної медичної сестри поліклініки (амбулаторії сімейної медицини);
- правові аспекти роботи медичної сестри з дітьми та їхніми родинами;
- посадові обов'язки медичної сестри;
- анатомо-фізіологічні особливості дітей різних вікових груп;
- накази та інструкції, які регламентують роботу дитячого стаціонару та поліклініки;
- анатомо-фізіологічні особливості розвитку дітей;
- правила вигодовування доношених і недоношених дітей і розрахунок разової і добової кількості їжі;

- симптоматику захворювань, їх ускладнення, догляд за пацієнтами;
- календар профілактичних щеплень.

Студенти повинні вміти:

- володіти навичками професійного спілкування;
- володіти навичками виконання сестринських маніпуляцій у педіатрії;
- оформляти медичну документацію;
- за даними обстежень оцінювати стан дитини, ступінь його тяжкості;
- давати поради батькам щодо вигодовування та загартування дітей;
- проводити санітарно-освітню роботу;
- здійснювати догляд і спостереження за хворою і здоровою дитиною;
- надавати долікарську допомогу при невідкладних станах:
 - гіпер- та гіпоглікемічній комі;
 - гіпертермії;
 - судомному синдрому, ларингоспазмі;
 - носовій кровотечі;
 - асфіксії новонародженого;
 - анафілактичному шоці;
 - блюванні;
 - непритомності.

Студенти мають бути поінформовані про:

- стан захворюваності дитячого населення;
- методи планування сім'ї;
- особливості організації роботи стаціонарних відділень педіатричного профілю;
- сучасні методи обстеження, лікування, догляду та спостереження за пацієнтами.

Робота в стаціонарі

Робочі місця студентів: маніпуляційний кабінет, процедурний кабінет, на посту медичної сестри, у відділенні патології новонароджених. Розподіл студентів за робочими місцями здійснюють методичні та безпосередні керівники практики з урахуванням можливостей лікувального закладу та переліку обов'язкових навичок.

Самостійну роботу студенти на кожному робочому місці здійснюють під контролем досвідчених медичних сестер.

Студенти проводять догляд за дітьми різних вікових груп, виконують роботу на посту медичної сестри, виконують процедури і маніпуляції, оцінюють ступінь тяжкості стану хворих, анатомо-фізіологічні особливості розвитку дитини, визначають заходи з догляду за пацієнтами й обсяги долікарської допомоги при невідкладних станах, проводять санітарно-освітню роботу з батьками.

Практичні навички:

- підготовка ліжка для пацієнта, заміна постільної та натільної білизни. Одягання та вкладання грудної дитини в ліжко;
- проведення ранкового туалету дитини: догляд за шкірою, пуповинним залишком, очима, вухами, носом, волоссям, порожниною рота. Підми-

- вання дитини;
- подавання судна (висаджування на горщик), проведення дезінфекції;
 - годування дитини. Для грудних дітей – підігрівання суміші й годування через соску. Оброблення сосок, посуду;
 - вибір призначень з листка призначень;
 - визначення частоти пульсу, дихання, вимірювання температури тіла, реєстрація її в температурному листку;
 - вимірювання артеріального тиску та його реєстрація;
 - закрапування ліків в очі, ніс і вуха;
 - накладання зігрівального компресу, застосування грілки, міхура з льодом;
 - проведення очисної, живильної клізми;
 - промивання шлунку;
 - уведення газовивідної трубки;
 - підготовка інструментарію до плевральної пункції;
 - підготовка інструментарію до інтубації і трахеостомії;
 - здійснення догляду за хворими з трахеостоєю;
 - використання електровідсмоктувача;
 - підготовка пацієнта до рентгенологічного обстеження травного каналу;
 - підготовка хворого до ультразвукового обстеження;
 - підготовка маніпуляційного кабінету до роботи;
 - підготовка стерильного стола;
 - набирання шприцом ліків з ампул і флаконів;
 - розрахунок, розчинення і введення антибіотиків;
 - визначення чутливості пацієнта до антибіотиків;
 - уведення ліків підшкірно та внутрішньом'язово, внутрішньовенного;
 - підготовка систем внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів;
 - забір крові з вени для лабораторного дослідження;
 - дезінфекція та передстерилізаційне очищення інструментарію;
 - проведення оксигенотерапії дітям;
 - розрахунок дози інсуліну та його введення;
 - робота над документацією медичної сестри в стаціонарі;
 - виписування рецептів, довідок, направлень на обстеження;
 - вигодовування дітей віком до 1 року;
 - проведення антропометрії у дітей;
 - проведення контрольного зважування грудних дітей;
 - розрахунок добової і разової кількості їжі залежно від віку дитини;
 - підготовка і проведення гігієнічної ванни.

Робота в поліклініці (амбулаторії сімейної медицини) (2дні)

Робочі місця студентів на прийомі сімейного лікаря, у кабінеті профілактичних щеплень, маніпуляційному кабінеті. Проводиться закріплення навичок самостійної роботи на прийомі з лікарем, обслуговування диспансерної групи, заповнення медичної документації, виконання маніпуляцій і процедур в умовах поліклініки та вдома; патронаж

хворої і здорової дитини.

Студенти проводять допологовий патронаж, патронаж новонароджених, дітей віком до року та хворих дітей разом із дільничною сестрою медичною (медичною сестрою амбулаторії сімейної медицини), здійснюють відбір для профілактичних щеплень, диспансерних оглядів, виконують призначення лікаря дитині вдома, проводять профілактичні щеплення.

Практичні навички:

- проведення антропометрії;
- визначення маси тіла, зросту залежно від віку;
- проведення контрольного зважування;
- складання схеми годування дітей першого року життя;
- вимірювання температури тіла та її реєстрація;
- підрахунок пульсу та визначення його характеристики;
- підрахунок дихання та визначення його характеристики;
- вимірювання артеріального тиску та його реєстрація;
- розрахунок дози ергокальциферолу для профілактики і лікування рахіту;
- заповнення документації дільничної медичної сестри (медичної сестри амбулаторії сімейної медицини);
- забір калу на копрограму, яйця гельмінтів, бактеріологічне дослідження;
- проведення патронажу (допологового, новонароджених і хворих дітей);
- проведення проби Манту та оцінювання результату;
- проведення профілактичних щеплень.

Тематичний зміст самостійної роботи

№ з/п	Найменування теми	К-ть годин
1	Роль медичної сестри на етапах медсестринського процесу.	4
2	Мистецтво спілкування в медсестринстві.	4
3	Профілактика внутрішньо лікарняної інфекції	4
4	Робота медичної сестри у приймальному відділенні	4
5	Роль медичної сестри в запобіганні травматизму пацієнтів у лікувальному закладі. Безпечне середовище.	4
6	Догляд та нагляд за пацієнтами. Особиста гігієна пацієнтів.	4
7	Навчання пацієнта та його оточення основам лікувального харчування.	4
8	Навчання пацієнта та його оточення, родини догляду за колоностомою, ілеостомою, постійним сечовим катетером у домашніх умовах.	4
9	Зберігання та застосування лікарських засобів.	8
10	Навчання пацієнта та його оточення техніці застосування лікувальних засобів зовнішньо, ентерально, використання інгалятора, введення ректальних свічок. Найпростіші методи фізіотерапії.	8
11	Навчання пацієнта та проведення підготовки до лабораторних та інструментальних досліджень	10
12	Навчання пацієнта та проведення підготовки до зондових маніпуляцій.	10
13	Навчання пацієнта та його оточення методам загартування організму.	4
14	Навчання пацієнта і його оточення основам здорового способу життя та активного довголіття.	8
15	Навчання пацієнта та його оточення методам психічної саморегуляції.	10
	Разом	90 год.

Форма підсумкового контролю – ПМК.

Система поточного та підсумкового контролю та методи контролю

Поточне оцінювання клінічної практики здійснюється методичним керівником практики систематично. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між методичним керівником практики та здобувачем освіти у процесі її проходження. Методичний керівник практики обов'язково оцінює успішність кожного здобувача освіти за чотирибальною (традиційною) шкалою з урахуванням стандартизованих, узагальнених критеріїв оцінювання знань здобувачів освіти.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – ПМК.

Підсумковий контроль проводиться по завершенні клінічної практики у формі захисту звіту з практики.

Контроль виконання самостійної роботи студентів проводиться під час поточного контролю та захисту практики.

Неповнота звіту, відсутність критичного аналізу розглядається як ознака недостатньої підготовленості студента.

Виявлення ознак академічної недобросовісності в оформленні звітів про проходження практики здобувача освіти є підставою для її незарахування керівником практики.

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок

Практичні навички

«5»	«4»	«3»	«2»
Практична робота виконується в повному обсязі відповідно до алгоритмів практичних навичок.	Практична робота виконана в повному обсязі, допускаються незначні помилки, практичні навички виконані з несуттєвими помилками.	Не в повному обсязі виконано практичну роботу. Суттєві помилки у виконанні практичних навичок.	Практичним і навичками не володіє.

Конвертація оцінки за традиційною 4-бальною шкалою у багатобальну (максимальний бал поточної успішності - 120 балів) – проводиться лише після поточного заняття, що передує підсумковій атестації. Конвертація проводиться за наступним алгоритмом: – підраховується середня оцінка студента за традиційною 4-бальною шкалою, отримана протягом поточних занять, що належать до даного модуля (з точністю до сотих бала);

– для одержання конвертованої багатобальної сумарної оцінки поточної успішності за модуль середню оцінку отриману за традиційною 4- бальною шкалою треба помножити на коефіцієнт 24 або за таблицею 1. Винятком є

випадок, коли середня за традиційною 4-бальною шкалою оцінка складає 2 бала. У цьому разі студент отримує 0 балів за багатобальною шкалою; – середній бал поточної успішності розраховується на загальну кількість занять у модулі, а не на фактично відвідану студентом.

Таблиця 1

Відповідність середнього балу поточної успішності за традиційною 4-бальною шкалою сумарній оцінці поточної успішності за модуль

Середній бал поточної успішності за 4-бальною шкалою	Бали за поточну успішність після конвертації середнього балу	Середній бал поточної успішності за 4-бальною шкалою	Бали за поточну успішність після конвертації середнього балу
2,00	0	3,55	85
2,05	49	3,60	86
2,10	50	3,65	87
2,15	52	3,70	89
2,20	53	3,75	90
2,25	54	3,80	92
2,30	55	3,85	93
2,35	56	3,90	94
2,40	58	3,95	95
2,45	59	4,00	96
2,50	60	4,05	97
2,55	61	4,10	98
2,60	62	4,15	99
2,65	64	4,20	101
2,70	65	4,25	102
2,75	66	4,30	103
2,80	67	4,35	104
2,85	69	4,40	106
2,90	70	4,45	107
2,95	71	4,50	108
3,00	72	4,55	109
3,05	73	4,60	110
3,10	74	4,65	111
3,15	75	4,70	113
3,20	77	4,75	114
3,25	78	4,80	115
3,30	79	4,85	116
3,35	80	4,90	118
3,40	82	4,95	119
3,45	83	5,00	120
3,50	84		

Мінімальна конвертована сума балів поточної успішності є єдиною і складає **72 бала**.

Оцінка за модуль виставляється у балах і дорівнює суммі балів, отриманих за поточну діяльність і підсумковий модульний контроль.

Мінімальна кількість балів за модуль – **122 бала**, яка вважається позитивною, максимальна кількість балів за модуль складає **200 балів**.

Оцінка з дисципліни виставляється за традиційною (чотирибальною) шкалою на основі середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою з дисципліни та результати іспиту

Шкала переведення середньої кількості балів за модуль, що передбачений програмою з дисципліни у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою дисциплін та для всіх кафедр є єдиною (згідно з таблицею 2).

Таблиця 2

Переведення середньої кількості балів за модуль, що передбачені програмою з дисципліни, у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою

Середня кількість балів за всі модулі, що передбачені програмою дисципліни	Традиційна оцінка за 4-бальною шкалою
170-200	«5»
140-169	«4»
139 – до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент з дисципліни	«3»
менше за мінімальну кількість балів	«2»

Оцінка з дисципліни не виводиться (не конвертується) з оцінки ECTS.

Оцінка ECTS не конвертується у традиційну оцінку. Оцінка ECTS не змінює традиційну оцінку, отриману до ранжування.

Рекомендована література.

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ)

1. Методологія алгоритмів виконання практичних навичок з основ медсестринства: Навчально-методичний посібник 1 частина / Сакевич В.Д., Казаков Ю.М., Трибрат Т.А. – Львів: "Магнолія 2006", 2022. – 156 с.
2. Методологія алгоритмів виконання практичних навичок з основ медсестринства: Навчально-методичний посібник 2 частина / Сакевич В.Д., Казаков Ю.М., Трибрат Т.А. – Львів: "Магнолія 2006", 2022. – 176 с.
3. Методологія алгоритмів надання невідкладної допомоги в медсестринській практиці: навч.-метод. посіб. / Т.А. Трибрат, В.Д. Сакевич, С.В. Шуть. – Львів: Видавництво "Магнолія 2006", 2022. – 160 с.
4. Медичні маніпуляції та процедури в терапії :навчальний посібник / Сакевич В.Д., Казаков Ю.М., Трибрат Т.А. – Львів: "Магнолія 2006", 2023. – 253с

5. Пасечко Н. В. Основи сестринської справи: підручник. 2 видання перероб. Тернопіль: Укрмедкнига, 2021. 544 с.
6. Стасишин О.С. Медсестринство у внутрішній медицині: підручник для мед. ВНЗ I—III рів. акред. затверджено МОЗ, 2023.- 496 с.
7. Стасишин О.С., Стасюк В.В., Бандура І.М. та ін. Медсестринство в сімейній медицині: підручник - Київ, ВСВ «Медицина», 2023- 494 с.
8. Ужгородський національний університет. *Клінічне медсестринство в хірургії: навчальний посібник для студентів*. Ужгород: УжНУ; 2020.
9. 2. Київський медичний коледж. *Медсестринство у хірургії: електронний підручник*. Київ: КМК; 2020–2024.
- 10.3. Звягельський медичний коледж. *Медсестринство в хірургії: практичні навички та документація*. Звягель: ЗМК; 2020–2024.
- 11.В.С. Тарасюк, Г.Г. Титаренко, І.В. Паламар та ін. Медсестринство в педіатрії: підручник 2-є видання, Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина» 2021. 336с.
- 12.С. Ткаченко, Р. Поцюрко, Л. Беш. Педіатрія з курсом інфекційних хвороб та основами імунопрофілактики: підручник.: «Медицина», 2021. 592 с.

Допоміжна:

1. Тарасюк В. С., Кучанська Г. Б. Паліативно-хоспісна допомога: навчальний посібник –2-є видання. Київ: ВСВ Медицина, 2021. 328
2. Кучанська Г. Обстеження та оцінка стану здоров'я людини : навч. посібник, Київ : Науково- методичний центр ВФПО, 2023. – 204 с.
3. 1. Неонатологія. Навчальний підручник у 3 томах. Знаменська Т.К., Антіпкін Ю.Г., Аряєв М.Л., Похилько В.І., Чернявська Ю.І. (всього 42 особи)– Львів: Видавець Марченко Т. В., 2020. Т. 1. – 408 с.; Т. 2. – 456 с.; Т. 3. – 380 с.
4. 2. Основи педіатрії за Нельсоном: переклад 8-го англійського видання: у 2 томах / Карен Дж. Маркданте, Роберт М. Клігман. – Київ, ВСВ «Медицина», 2019. – Т.1. – 377 с.- Т.2. – 425 с.
5. 3. Педіатрія. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації/ За ред. проф. О. В. Тяжкої /Видання 5-те. - Вінниця: Нова Книга, 2018. - 1152 с
6. 4. Інфекційні хвороби у дітей / Під ред. С. О. Крамарьова та О. Б. Надраги. – М.: Медицина, 2016. – 392 с.

Інформаційні ресурси

1. Інформаційні ресурси вузівської бібліотеки.
2. Електронні інформаційні ресурси вузівської бібліотеки (морф. корпус ПДМУ, 2 поверх):
 - електронний каталог бібліотеки;
 - інформаційно-довідникові джерела: енциклопедії, довідники, словники;

- навчальні електронні видання і ресурси: посібники, що містять систематизований матеріал в рамках програми навчальної дисципліни.
- 3. (Медична пошукова система України) www.medinfo.com.ua
- 4. Центр тестування при МОЗ України
<https://www.testcentr.org.ua/uk/edki-2>
- 5. підготовка до тестування та екзаменів <https://testkrok.org.ua/>
- 6. КРОК онлайн-тестування <https://medical-club.net/krok-onlajn-testirovanie/>
- 7. КРОК Б сестринська справа
https://krokbases.in.ua/ukr/krokb/sestrinska_sprava/booklets/
- 8. Реєстр медико-технологічних документів. [Електронний ресурс] – режим доступу <https://dec.gov.ua/mtd/home/>
- 9. Галузеві стандарти та клінічні настанови. [Електронний ресурс] – режим доступу https://dec.gov.ua/cat_mtd/galuzevi-standarti-ta-klinichni-nastanovi/